

Διδακτική πρόταση

Από τον Κ. Π. Καβάφη στον Κώστα Μόντη

Το ποίημα του Κ. Μόντη, *Έλληνες ποιητές*, προσεγγίζεται ερμηνευτικά σε αντίστιξη με το ποίημα *Ποσειδωνιάται* του Καβάφη, ώστε να συλλάβουν οι μαθητές πιο ολοκληρωμένα την αξία της ελληνικής γλώσσας. Η διδασκαλία ξεκινά με αφόρμηση το ποίημα *Ποσειδωνιάται* του Καβάφη. Αφού διαβαστεί, σχολιάζεται το περιεχόμενο του και δίνεται έμφαση στους τρεις τελευταίους στίχους του. Οι μαθητές επισημαίνουν το αίσθημα του ξεπεσμού, που βιώνουν οι *Ποσειδωνιάται* επειδή απώλεσαν την ελληνική γλώσσα και συζητείται το βίωμα της εκρίζωσής τους από τον ελληνικό κορμό.

Στη συνέχεια γίνεται ανάγνωση του ποιήματος του Κώστα Μόντη, *Έλληνες ποιητές*. Γίνεται ανάλυσή του και επισημαίνονται οι στίχοι που μπορούν να αντιπαραβληθούν με το ποίημα του Καβάφη. Σχολιάζεται ιδιαίτερα το ότι, σε αντίθεση με το αίσθημα της ντροπής και της απογοήτευσης που βιώνουν οι *Ποσειδωνιάται*, στο *Έλληνες ποιητές* ο ποιητής νιώθει τιμημένος, που μπορεί να γράφει στην ελληνική, μια γλώσσα μάλιστα με περιορισμένο εύρος απήχησης, με ό,τι αυτό συνεπάγεται για την ποίησή του. Ως κατακλείδα, μπορούν να διαβαστούν τα αποφθέγματα για την ελληνική γλώσσα που παρατίθενται, ώστε οι μαθητές να δουν τη στάση και άλλων πνευματικών ανθρώπων του Ελληνισμού απέναντι στην ελληνική γλώσσα.

Ποσειδωνιάται

Ποσειδωνιάταις τοις εν τω Τυρρηνικό κόλπω το μεν εξ αρχής Έλλησιν ούσιν εκβαρβαρώσθαι Τυρρηνοίς ή Ρωμαίοις γεγονόσι και την τε φωνήν μεταβεβληκένας, τα τε πολλά των επιτηδευμάτων, άγειν δε μιαν τινα αυτούς των εορτών των Ελλήνων έτι και νυν, εν η συνιόντες αναμνησκονται των αρχαίων ονομάτων τε και νομίμων, απολοφυράμενοι προς αλλήλους και δακρύσαντες απέρχονται.

ΑΘΗΝΑΙΟΣ

Την γλώσσα την ελληνική οι Ποσειδωνιάται
εξέχασαν τόσους αιώνας ανακατευμένοι
με Τυρρηνοίς, και με Λατίνους, κι' άλλους ξένους.
Το μόνο που τους έμενε προγονικό
ήταν μια ελληνική γιορτή, με τελετές ωραίες,
με λύρες και με αυλούς, με αγώνας και στεφάνους.
Κ' είχαν συνήθειο προς το τέλος της γιορτής
τα παλαιά τους έθιμα να διηγούνται,
και τα ελληνικά ονόματα να ξαναλένε,
που μόλις πια τα καταλάμβαναν ολίγοι.
Και πάντα μελαγχολικά τελείων' η γιορτή τους.
Γιατί θυμούνταν που κι' αυτοί ήσαν Έλληνες-
Ιταλιώται έναν καιρό κι' αυτοί·
και τώρα πώς εξέπεσαν, πώς έγιναν,
να ζουν και να ομιλούν βαρβαρικά
βγαλμένοι -ω συμφορά!- απ' τον ελληνισμό.

Κωνσταντίνος Π. Καβάφης

Έλληνες ποιητές

Ελάχιστοι μας διαβάζουν,
ελάχιστοι ξέρουν τη γλώσσα μας,
μένουμε αδικαίωτοι και αχειροκρότητοι
σ' αυτή τη μακρινή γωνιά,
όμως αντισταθμίζει που γράφουμε Ελληνικά.

«Ποίηση του Κώστα Μόντη» 1962

Ερωτήσεις

1. Σύμφωνα με το Νάσο Βαγενά, «... ο Καβάφης είναι ποιητής μιας ασθενούς γλώσσας, ασθενούς όχι μόνο με την έννοια ότι η ελληνική μιλιέται από λίγα μόνο εκατομμύρια ανθρώπων, αλλά και επειδή, όπως λέγεται και λέγεται σωστά είναι γλώσσα ανάδελφη...».

Θεωρώντας πως ό,τι ισχύει για τον Καβάφη ισχύει για κάθε Έλληνα ποιητή, να εξηγήσετε πόσο ανταποκρίνεται η παραπάνω διαπίστωση στο περιεχόμενο του ποιήματος *Έλληνες ποιητές*.

2. Διαβάστε το παρακάτω ποίημα του Κ.Π. Καβάφη και συσχετίστε το με το ποίημα του Κ. Μόντη, *Έλληνες ποιητές*.

Επάνοδος από την Ελλάδα

Ωστε κοντεύουμε να φθάσουμ', Έρμιππε.
Μεθαύριο θαρρώ· έτσ' είπε ο πλοίαρχος.
Τουλάχιστον στην θάλασσά μας πλεύουμε·
νερά της Κύπρου, της Συρίας, και της Αιγύπτου,
αγαπημένα των πατρίδων μας νερά.
Γιατί έτσι σιωπηλός; Ρώτησε την καρδιά σου,
όσο που απ' την Ελλάδα μακρυνόμεθαν
δεν χαίροσυν και συ; Αξίζει να γελιούμαστε;-
αυτό δεν θα 'ταν βέβαια ελληνοπρεπές.

Ας την παραδεχθούμε την αλήθεια πια·
είμεθα Έλληνες κ' εμεις – τι άλλο είμεθα; -
αλλά με αγάπες και με συγκινήσεις
που κάποτε ξενίζουν τον Ελληνισμό.

Δεν μας ταιριάζει, Έρμιππε, εμάς τους φιλοσόφους
να μοιάζουμε σαν κάτι μικροβασιλείς μας
(θυμάσαι πως γελούσαμε με δαύτους
σαν επισκέπτονταν τα σπουδαστήρια μας)
που κάτω από το εξωτερικό τους το επιδεικτικά
ελληνοποιημένο, και (τι λόγος!) μακεδονικό,
καμιά Αραβία ξεμυτίζει κάθε τόσο
καμιά Μηδία και δεν περιμαζεύεται,
και με τι κωμικά τεχνάσματα οι καημένοι
πασχίζουν να μη παρατηρηθεί.

Α όχι δεν ταιριάζουνε σ' εμάς αυτά.
Σ' Έλληνας σαν κ' εμάς δεν κάνουν τέτοιες μικροπρέπειες.
Το αίμα της Συρίας και της Αιγύπτου
που ρέει μες στες φλέβες μας να μη ντραπούμε,
να το τιμήσουμε και να το καυχηθούμε.

Κ. Π. Καβάφης (Από τα *Κρυμμένα Ποιήματα 1877;-1923*, Ίκαρος 1993)

Για την ελληνική γλώσσα

«Μήγαρις έχω τίποτ' άλλο στο νου μου πάρεξ ελευθερία και γλώσσα;»

Δ. Σολωμός, *Ο Διάλογος*

«Να πολεμά κανείς για τη γλώσσα και την ελευθερία ένας είναι ο αγώνας.»

Γ. Ψυχάρης, *Το Ταξίδι μου*

«Περίεργο. Μιλάμε Ελληνικά».

Κ. Μόντης, Άτιτλες «Στιγμές»

«Μου φάνηκε παράξενο που ήξερα απόψε Ελληνικά».

Κ. Μόντης, Άτιτλες «Στιγμές»

«Τη γλώσσα μας π.χ. είναι αδύνατο να την αντικρίσει κανείς αλλιώς παρά σαν ανάσα ζωντανών ανθρώπων.»

Γ. Σεφέρης, *Δοκιμές*, 2, 343, *Πάντα πλήρη Θεών*

«Η ελληνική γλώσσα δεν έπαψε ποτέ της να μιλιέται. Δέχτηκε τις αλλοιώσεις που δέχεται καθετί ζωντανό αλλά δεν παρουσιάζει κανένα χάσμα.»

Γ. Σεφέρης, Από την ομιλία του κατά την τελετή απονομής του βραβείου Νόμπελ

«...στην Ελλάδα μιλούν ελληνικά (...) Και η συνέχεια μιας γλώσσας σημαίνει μόνη της τη συνέχεια ενός κόσμου ενός ολόκληρου χώρου από συναισθήματα και κινήματα του πνεύματος, συνειδητά ή ασυνειδήτα.»

Γ. Σεφέρης, *Διάλεξη στο Κάιρο*, 1944

«Μου εδόθηκε, αγαπητοί φίλοι, να γράφω σε μια γλώσσα που μιλιέται μόνον από μερικά εκατομμύρια ανθρώπων. Παρ' όλα αυτά είναι μια γλώσσα που μιλιέται επί δυόμισι χιλιάδες χρόνια χωρίς διακοπή και μ' ελάχιστες διαφορές.»

Ο. Ελύτης, Από την ομιλία του κατά την τελετή απονομής του βραβείου Νόμπελ στις 10/12/1979

«Τη γλώσσα μου έδωσαν ελληνική.

Το σπίτι φτωχικό στις αμμουδιές του Ομήρου.

Μονάχη έγνοια η γλώσσα μου στις αμμουδιές του Ομήρου.»

Οδ. Ελύτης, *Άξιον Εστί*